

تبیین دلایل وقوع شارلاتانگری در نظام ارائه خدمات طب سنتی و ارائه راهکارهای مناسب

این گزاره‌برگ براساس یافته‌های طرح تحقیقاتی است که به سفارش دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و توسط مرکز تحقیقات مدیریت ارائه خدمات سلامت دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام شده است.

غیرذیصلاح و سودجو ضرورت دارد. همچنین بهره‌گیری و بهینه‌کاوای تجربیات و الگوهای موفق بین‌المللی در توسعه طب تلفیقی پیشنهاد می‌گردد.

تبیین و شفاف‌سازی دامنه کارکردی و عملکردی طب سنتی و مکمل: ساختار یادشده به‌روشنی حدود کارکرد، نقش، تکالیف و فعالیت‌های ذینفعان در حیطه‌های آموزش، پژوهش و ارائه خدمات حوزه طب سنتی و مکمل را تبیین نماید تا از تعدد، تداخل و بالاتصدی‌بودن وظایف سیاست‌گذاری، اجرا و نظارت در پیشگیری، کشف و مقابله با شارلاتانگری در این حوزه جلوگیری شود.

گزاره‌های سیاستی قانون‌گذاری و تنظیم مقررات

ساماندهی و یکپارچه‌سازی فرآیندهای اعطای مجوز آموزش‌های کوتاه و بلندمدت: با توجه به پراکندگی و قاعده‌مند نبودن انواع دوره‌های آموزشی از سوی مراجع رسمی و غیررسمی مرتبط با آموزه‌های طب سنتی و مکمل، تعبیه سازوکارهایی به منظور یکپارچه‌سازی اعطای مجوز به دوره‌های کوتاه و بلندمدت آموزشی به‌منظور کاهش شارلاتانگری، تقلب و تخلف در این حوزه ضروری است.

وضع و ضمانت اجرای قوانین و مقررات بازدارنده و بروزشده در برخورد با شارلاتانگری: در برخورد و مقابله با جرایم شارلاتانگری، تقلب و تخلف در حوزه طب سنتی و مکمل، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با همکاری بخش‌های تقنینی و قضایی، ضمن بررسی و بازنگری قوانین موضوعه جاری، به وضع قوانین و ضوابط بروزشده و بازدارنده نظیر حبس طولانی‌مدت، جزای نقدی سنگین، تعطیلی موقت یا دائمی کسب و کار و محرومیت طولانی‌مدت خاطیان از حقوق اجتماعی بپردازد.

شماره (۱) مرزبندی و وجوه تمایز میان طب سنتی ایرانی آکادمیک و شارلاتانگری در طب سنتی و مکمل
شماره (۲) عوارض و عواقب شارلاتانگری در طب سنتی و مکمل
شماره (۳) آسیب‌شناسی پدیده شارلاتانگری در طب سنتی و مکمل
شماره (۴) راهکارهای رویارویی با پدیده شارلاتانگری در طب سنتی و مکمل

مقدمه:

مبتنی بر اطلاعات ارائه‌شده در سه گزاره‌برگ پیشین، گزاره‌ها و توصیه‌های سیاستی برای رویارویی با پدیده شارلاتانگری در طب سنتی و مکمل با کمترین شرح ارائه می‌شود. لذا قبل از مطالعه این گزاره‌ها، لازم است شماره‌های قبل مرور شوند.

بر اساس تحلیل‌های انجام‌شده، پدیده شارلاتانگری در طب سنتی و مکمل، علاوه بر آسیب‌زایی قابل‌ملاحظه در حوزه سلامت، تبعات فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی مهمی نیز دارد. بنابراین برای رویارویی منطقی و همه‌جانبه با این پدیده، بهره‌گیری از ظرفیت‌های درون و بیرون نظام سلامت توصیه می‌شود. در ادامه به مهم‌ترین گزاره‌های سیاستی پیشنهادی برای مواجهه با این پدیده در حیطه‌های سیاست‌گذاری و جهت‌گیری‌های راهبردی، قانون‌گذاری و تنظیم مقررات، نظام ارائه خدمات، نظارت و ارزیابی راهبردی، فرهنگ‌سازی، توانمندسازی و آموزش پرداخته می‌شود.

گزاره‌های سیاستی جهت‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری راهبردی

ایجاد و تقویت ساختار مستقل ذیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی: ایجاد و تقویت ساختاری با اختیارات کافی در طراحی و تبیین نقشه راه، ایجاد شبکه تعامل خبرگانی میان طب سنتی و مکمل و رایج، تنظیم مقررات مناسب و نظارت بر اجرای سیاست‌های طب سنتی و مکمل با تمرکز بر رویکرد تلفیقی میان دو طب سنتی و مکمل و رایج به‌منظور بیشینه‌سازی بهره‌مندی از طب مبتنی بر شواهد برای ارائه خدمات استاندارد و مجاز و پرهیز از نفوذ افراد

طراحی، بروزرسانی، بازنگری و استقرار راهنماهای بالینی و سلامت عمومی طب سنتی و مکمل: با توجه به ضرورت جاری سازی طب مکمل و سنتی مبتنی بر شواهد، اهتمام جدی به طراحی، تولید،

بازنگری و استقرار راهنماهای طبابت بالینی و سلامت عمومی بروزشده، معتبر و پایا برای مدیریت مداخلات پیشگیرانه، تشخیصی و درمانی و بازتوانی ضروری است.

ظرفیت‌سازی و تقویت بسترهای پژوهشی برای انجام مطالعات مستمر و نظام‌مند: با توجه به ضرورت تولید شواهد متقن، معتبر و مطمئن برای تصمیم‌گیری در جانمایی و توسعه خدمات طب سنتی و مکمل در نظام سلامت، تقویت و ظرفیت‌سازی بسترهای پژوهشی در دانشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی طب سنتی و مکمل و میان رشته‌ای ضروری است. در همین راستا، انجام پژوهش‌های راهبردی و کاربردی مستمر، دقیق و مبتنی بر شواهد و پیمایش‌های ملی برای رصد شاخص‌های سلامت این حوزه توسط تیم خبره بین‌بخشی و میان‌رشته‌ای به سفارش ساختار متولی سیاست‌گذاری طب سنتی و مکمل در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با رعایت حداکثر شفافیت و مشارکت سایر گروه‌های علمی فعال در عرصه طب سنتی و مکمل (نظیر پژوهشکده‌های علوم گیاهان دارویی، فارماسیوتیکس، مراکز تحقیقاتی علوم پایه و بالینی و مراکز تحقیقاتی سیاست‌گذاری سلامت) **جهت کاهش شائبه تداخل منافع و بالابردن اعتبار یافته‌ها توصیه می‌شود.**

گزاره‌های سیاستی نظام ارائه خدمات

ادغام خدمات طب سنتی و مکمل با طب رایج: با توجه به سیاست‌های کلی سلامت و استقبال عمومی از خدمات طب سنتی و مکمل ضرورت دارد که خدمات طب سنتی و مکمل مبتنی بر شواهد در قالب نظام سطح‌بندی ارائه خدمات سلامت با محوریت توسعه طب تلفیقی مبتنی بر نظام ارجاع و برنامه پزشکی خانواده بازطراحی شود تا زمینه دسترسی فراگیر به خدمات استاندارد و جلوگیری از خدمات غیرمجاز و آسیب‌رسان فراهم آید. در این راستا توجه به موارد ذیل ضروری است:

۱. **اهتمام بر ادغام خدمات در حیطه‌های اولویت‌دار از جمله سالمندی جمعیت، مراقبت در منزل، مراقبت‌های تسکینی، بیماری‌های مزمن همراه با ناتوانی و کاهش کیفیت زندگی**

۲. **توسعه و تقویت زیرساخت‌های مرتبط با خدمات طب سنتی و مکمل دانشگاهی در کنار طب رایج به طور متوازن و عادلانه بر حسب شاخص‌های جمعیتی و بار بیماری در سراسر کشور**

به‌منظور تسهیل دسترسی بیشتر مردم به مراکز طب تلفیقی و ادغام یافته استاندارد

۳. **تقویت رویکردهای آموزش بالینی در محیط‌های ارائه خدمات برای تربیت دانشجویان متخصص طب سنتی و مکمل و گسترش هدفمند و تدریجی گرایش‌های طب سنتی و مکمل مبتنی بر شواهد**

نظارت و ارزیابی راهبردی

طراحی سیستم‌های دیده‌وری و دیده‌بانی: با توجه به گسترش فعالیت‌های شیادانه در بسترهای مختلف به‌ویژه فروشگاه‌های آنلاین، بازاریابی‌های شبکه‌ای و شبکه‌های فروش هرمی و برخی عطاری‌ها به‌عنوان ارائه‌دهندگان غیرصلاحیت‌دار در نظام ارائه خدمات طب سنتی و مکمل، طراحی و اجرای سیستم‌های دیده‌وری و دیده‌بانی در فضای مجازی و حقیقی با تمرکز بر نظارت‌های کارشناسی، مدیریت شایعات، خرافات و باورهای کذب و دروغین ضروری است. در این راستا توجه به نکات ذیل توصیه می‌شود:

۱. **استفاده از رویکردهای نوین نظارت اثربخش نظیر هوشمندسازی و الکترونیکی نمودن نظارت و پایش**

۲. **استفاده از سازوکار سوت‌زنی و تقویت و گسترش زیرساخت سامانه‌های ارتباطی مشتریان برای اعلام انواع تخلفات و تقلب‌ها در ارائه خدمات، محصولات و فرآورده‌های دارویی در حوزه طب سنتی و مکمل**

فرهنگ‌سازی، توانمندسازی و آموزش

فرهنگ‌سازی و افزایش سواد سلامت جامعه: با توجه به نقش کلیدی سواد سلامت در توانمندسازی، مراقبت فردی، بهبود انطباق و توسعه اجتماعی سلامت، ضروری است با استفاده فعال و هدفمند از ظرفیت‌های رسانه‌ای جمعی نظیر صدا و سیما استانی و محلی برای

برنامه‌سازی و دفاتر ذیربط با توسعه خودمراقبتی و آموزش و ارتقای سلامت به آگاه‌سازی و تبیین موضوعات مرتبط با خدمات پیشگیرانه و درمانی استاندارد طب سنتی و مکمل و تعمیق شناخت

مردم برای تمیز این خدمات از روندهای مرتبط با شیادی در طب سنتی و مکمل اقدام گردد. در این راستا، نیازسنجی، یکپارچه‌سازی محتوا و استفاده از رسانه‌های تأثیرگذار توصیه می‌گردد.

مدیریت فضای مجازی و مقابله با شایعات: با توجه به سهم قابل توجه فضای مجازی در القای اطلاعات نادرست و تبلیغات فریبنده و سودجویانه برای ارائه خدمات غیرعلمی و غیراستاندارد طب سنتی و مکمل، مدیریت این فضا با جلب مشارکت همه متولیان و ذینفعان اکیداً توصیه می‌گردد.

تقویت ارتباطات علمی فی‌مابین ارائه‌دهندگان طب سنتی و طب رایج: فضای دوقطبی و دامن زدن به اختلافات ماهوی این دو طب، فضای مساعدی برای شیدان فرصت طلب و سوءاستفاده‌ی آنان فراهم می‌کند. بسترسازی فضای گفتگو و تعامل بین متخصصان طب سنتی و طب رایج و قراردادن فرضیات در چرخه پژوهشی در مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی، علاوه بر پیشبرد تولید شواهد علمی، به اصلاح ذهنیت متولیان سلامت در جهت حمایت از طب سنتی و مکمل دانشگاهی نیز کمک خواهد کرد.

اصلاح نظام مدیریت اطلاعات طب سنتی و مکمل
مدیریت ثبت، نگهداری، جاری‌سازی و استفاده از اطلاعات و دانش در حوزه ارائه خدمات: به‌منظور فراهم‌آوری بستری برای

تحقیقات و پژوهش‌های علوم پایه، تحقیقات نظام سلامت و بالینی، پیوند و اتصال با سامانه‌های جاری نظام اطلاعاتی حوزه سلامت در وزارت بهداشت و یکپارچه‌سازی پرونده الکترونیک سلامت خانوار برای اثربخشی و استمرار ارائه خدمات به بیماران و مراجعین، ثبت و ضبط الکترونیک اطلاعات مرتبط با ارائه خدمات طب سنتی و مکمل در مراکز رسمی ارائه خدمات، توصیه اکید می‌شود. در این راستا، طراحی داشبوردهای اطلاعاتی برای رصد شاخص‌های عملکردی، کیفیت، پوشش و رضایتمندی از خدمات توصیه می‌شود.

پیوند و اتصال اجزای خدمات (داروها و فرآورده‌ها) به سامانه‌های جاری نظام سلامت: بخش قابل توجهی از شارلاتانگری در طب سنتی و مکمل، مرتبط با عرضه داروها و محصولات تقلبی و غیراستاندارد است. ایجاد شناسنامه محصولات و داروهای گیاهی تولیدی توسط مراکز تولیدی و وارداتی و درج شناسه اصالت کالا برای داروها و فرآورده‌های استاندارد و تأییدشده طب سنتی ضروری است و ردیابی و رهگیری این اطلاعات در سامانه‌های جاری مدیریت فرآورده‌ها و محصولات دارویی و پزشکی حوزه غذا و دارو، ضمن افزایش اعتماد مردم به این بخش، راهکاری برای کاهش امکان عرضه داروها و فرآورده‌های غیرمجاز به‌ویژه در فروشگاه‌های آنلاین و خرده‌فروشی‌ها خواهد بود.